

maatte paahvile mig den Forpligtelse, at henlede Indenrigsministeriets Opmærksomhed paa, at det kun var et Hanesjød, man var kommen frem ved denne Højesteretsdom, og at der var den største Opfordring for det Offentlige til at gaae videre og til at bringe den nu foreløbigt anerkjendte Ret til sin rette Fuldbyrkelse. Jeg tillod mig derfor at gjøre en udførlig Indberetning om den hele Sag til Ministeriet og uvilligede tillige de overordentlig store Bansteligheeder, der stode i Veien for, at man af sædvanlig Wei kunde naae til Maalet. Det var klart, at der i Højesteretsagen kun var Tale om Huusmændene i et enkelt Sogn, nemlig Aaker, og der var ikke engang Tale om disse Huusmænd ligeoverfor alle deres Modparter, idet nemlig paa Grund af formelle Feil paa Sagens tidligere Trin Afvisning for enbeel af Hartkornseiernes Vedkommende havde fundet Sted. Endvidere var der alle de andre Sogne, som end ikke havde opnaact nogen foreløbig Afgjørelse, og endelig, med Hensyn til Aaker Sogn, saa var det vel ved Højesteretsdommen af 1862 flaaet fast, at Huusmændene vare medeieendomsberettigede i de paagjældende Udmarker og forsaavidt ikke vare uvedkommende Personer, men Forholdet mellem dem og Hartkornseierne og det indbyrdes Forhold mellem de enkelte Huusmænd osv. stod endnu uafgjort. Foruden de Bansteligheeder, der allerede ere antydede i saa Henseende af det ærede Medlem for Kjøbenhavns 1ste Valgkreds (Chr. Rimestad), var der fremkommet endnu flere andre, der staae i Forbindelse hermed, men dem skal jeg ikke videre omtale. Nok sagt, der vor et Overmaal af Bansteligheeder, naar den sædvanlige Wei skulde betrædes, og der var baade deri og i Sagens hele øvrige Bestaffenhed og det Almenes Interesse den største Opfordring til at komme disse Huusmænd til Hjælp. Jeg tillod mig derfor at foreslaae Indenrigsministeriet at tage Sagen i sin Haand, især da det forekom mig, at det Offentlige virkelig ved de Foranstaltninger, det havde truffet i tidligere Tid, selv havde ikke saa ringe Styld i det Virvar, der var afdødt. Jeg tillod mig navnlig at tilraabe, at man søgte igjennem en Commission at virke for en foreligsmæssig Afgjørelse indenfor Sognene, og

at man, naar det ikke lykkedes at opnaae en saadan Afgjørelse, tilsidt gjennem en Lov søgte at sjerne de sidste Bansteligheeder, og det er ogsaa den Wei, der senere er bleven betraadt. Jeg havde den Gang ikke den mindste Betænkelighed ved at stille et saadant Forslag, og jeg har det heller ikke nu ved at følge Forslaget, som det er kommet til endelig at foreligge. Det kan vel være, at man fra en streng thetrettiff Betragtning kan gjøre den Erindring, at her har Lovgivningsmagten begyndt at tage Noget i sin Haand, som egentlig hører hjemme for Domstolenc. Deri kan det ærede Medlem for Kjøbenhavns 1ste Valgkreds have Ret; men jeg troer dog, at det er en meget overdreven Forestilling, man har om det formeentlige Indgreb, som saaledes skulde gjøres. Det, man oftere har hørt, og som jeg troer, navnlig da Sagen tidligere var for her i Rigsdagen, trængte frem i Forgrunden, var, at der ifkun forelaa en retslig Afgjørelse for de enkelte Sogn, og at det vilde være meget urimeligt saaledes at gaae hen uden Lov og Dom at gjøre det af med Retten for de andre Sogne. Det ærede Medlem for Kjøbenhavns 1ste Valgkreds stænkede ikke denne Side af Sagen just megen Opmærksomhed. Han erkjendte, og det troer jeg virkelig ogsaa Enhver maa erkjende, at Højesteretsdommen af 1ste December 1862, skjøndt den ganske vist umiddelbart kun angik det enkelte Sogn, i Principet afgjorde Sagen for alle de andre Sogne; der var ikke mindste Tvivl om, at de Udskiftningsforretninger rundt omkring i Sognene imellem Hartkornseierne indbyrdes, som vare foretagne under den feilagtige Forudsætning, at Hartkornseierne vare de eneste Vedkommende, alle tilhøbe maatte falde til Verden som ugheldige og bethydningsløse, saasomt der forelaa en endelig Retsdom for, at disse Hartkornseiere ikke vare ene rette Vedkommende, men at Andre vare Vedkommende med dem, altsaa at den Forudsætning, der laa til Grund, var feilagtig og ikke kunde holde sin Prøve. Altsaa i Principet havde Højesteretsdommen i Virkeligheden afgjort alle de andre Sager, og det vilde kun være en daarlig Forenøielse at overlade de Paagjældende at forvise sig derom igjennem mange Processer